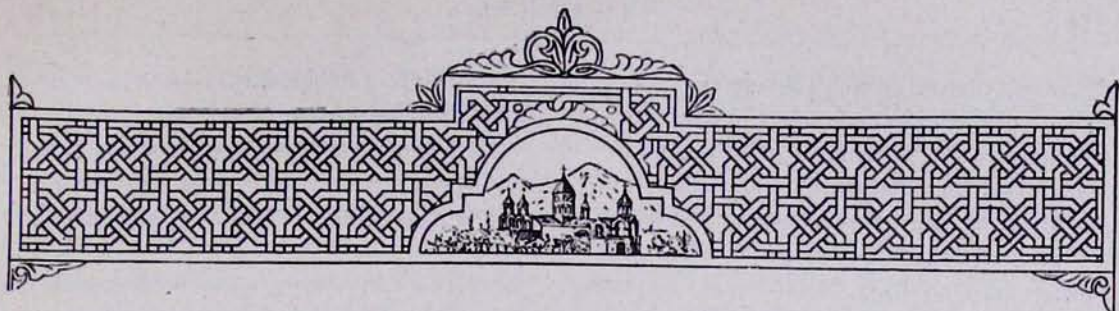

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԳԱՋՆ ՈՒ ԳԱՋԱԿԱՂԸ

յս տարի էլ, ավանդական կարգով ու մեծահանդես շքով, սեպտեմբերի 27-ին, Մայր Աթոռում և մեր բոլոր բեմերում, տոնվեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետ՝ Նորին Ս. Օծուրյուն Ս. Տ. Գեորգ Զ. Սրբազնագույն Կաթողիկոսի անվանակոչության տոնը:

Մայր Աթոռի պատմական կամարների տակ, Ս. Էջմիածնի և Վեհափառ Հայրապետի անվան ու գործունեության հետ կապված յուրաքանչյուր իրադարձություն ու ազգային-եկեղեցական տոն, անվերապահորեն վերածվում է համաժողովրդական սիրո, մեծարանքի և երախտագիտության մի հսկայական ու խանդավառ ցույցի՝ հանդես առնելով Հայրապետի բարձր անձնավորության և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու դարավոր ու պատմական կենտրոն Ս. Էջմիածնի:

Ս. Էջմիածինն ու Վեհափառ՝ Գահն ու Գահակալը, հայ հավատացյալ ժողովրդի կրոնական ու ազգային գիտակցության մեջ և զգացմունքների առաջ՝ միաձուլվել ու կազմել են մի անսպառ աղբյուր ներշնչման, կորովի, հավատի, հայրենասիրության ու եկեղեցասիրության:

Այդ գիտակցությունն ու զգացումը դարեւորով, Լուսավորչի անմար կանրեղի նման, վառ են եղել հավատացյալ հայ ժողովրդի

հոգում: Այս զգացումով ու գիտակցությամբ ապրել է Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին ու անցել դարերի արյունոտ ու փառալուստ հաճախարհը և հասել այսօրվա խաղաղ հավանգիստն ու լուսավոր հանգրվանը:

Ս. Էջմիածինն ու Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը հանդիսացել են մեր ազգային-եկեղեցական միասնության, մեր ժողովրդի հոգևոր-ազգային դաշինքի սրտառու խորհրդանշանները: Ս. Էջմիածնի Գահն ու գահակալները հանդիսացել են ազգային ինքնագիտակցության, ինքնուրույնության ու պահպանության հիմնական ազդակները: Ս. Էջմիածինը, իբրև Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու կենտրոն, «Հայի զգայուն սիրտն է եղել, — ինչպես գրում է Վեհափառ Հայրապետը, — որ դարեր շարունակ ապրել է նրա անհուն ցավերով և սակավ ուրախություններով...: Հայոց Հայրապետությունը վեհ գաղափարների մի փունջ է, որ հյուսվել է հայոց մեծ հայրապետների ձեռքով»:

Այդ վեհ գաղափարների փնջի ամենավառ ծաղիկներն են եկեղեցասիրությունն ու հայրենասիրությունը, որոնք անբառամ փայլով ու քարմությամբ գեղեցկացնում են մեր օրերի մեծագործ ու հայրենասեր Գեորգ Զ. Կաթողիկոսի քանկագին կյանքն ու գործունեությունը՝ իբրև լուսատու փարոս Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու, և որի իմաս-

տուն ու հայրախնամ ղեկավարության օրով օրքստօրե պայծառանում է ու ծաղկում Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին՝ ի փառս Բրիտանական սուրբ կրոնի և ի մխիթարություն հայ հավատացյալ ժողովրդի:

Ս. էջմիածինը, Հայոց Հայրապետական Արքուհ, ինչպես նշել է Վեհափառ Հայրապետը, արդարև, «աստվածային պարզ և մեզ համար, դարերի պատմությամբ սրբագործված և խոր արմատներ ձգած հայ ժողովրդի կյանքում: Ջլատել նրա բարոյական ուժն ու հեղինակությունը, սառնություն փարզել նրա դեմ և ժողովրդին մոլորեցնել՝ երեխայական անմտություն է և ազգավնաս գործողություն»:

Այդպես է եղել հայ ժողովրդի հավատը Ս. էջմիածնի և նրա Գահակալի հանդեպ: Մեծ ժողովուրդը սիրում ու մեծարում է այժմ էլ Ս. էջմիածինը և նրա արժանավոր Գահակալին, «ճշմարտապես և ոչ կարծեօք»: Հայ ժողովուրդը ելնելով իր պատմական կենսափորձից, հավատացել է դարերով և այժմ էլ հավատում է իր հոգու բովանդակ ուժով՝ Ս. էջմիածնի ու Լուսավորչի Աջի գործության, ու այսօր, ավելի քան մի այլ ժամանակ, գիտակցությամբ, համոզմունքով, երախտագիտությամբ համախմբվում է իր Մայր Աթոռի և նրա արժանավոր Գահակալի՝ Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Հայրապետի շուրջը և իր անպատում ուրախությունն է արտահայտում նրա անվանակոչության երջանիկ տոնի առթիվ:

Վեհափառ Հայրապետի գահակալությունը Լուսավորչի պատմական Աթոռի վրա մեր օրերի բարդ ու դժվար պայմաններում, մի լլխով բարձրացրեց Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու հեղինակությունը, իր բարձր անձնավորության բարոյական ու հոգեկան հազվագյուտ բարեմասնություններով, անկաշառ հայրենասիրությամբ, ժողովրդավեր գործունեությամբ, և նվաճեց իրեն և իր Աթոռի համար ո՛չ միայն ողջ հայության սերն ու խորը երախտագիտությունը, հայրենի հարազատ Պետության համակրանքն ու աջակցությունը, այլ նաև Բրիտանական Բույր եկեղեցիների, հատկապես արևելյան օրթոդոքս եկեղեցիների՝ այդ քվում Ռուսական Ուղղափառ եկեղեցու և ռուս հոգևորա-

կանության բարեկամությունն ու անխառնախ համակրանքը:

Բախտավորություն է Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու և հայ հավատացյալ ժողովրդի համար, որ այսօր Լուսավորչի Աթոռի վրա բազմել է Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Հայրապետը, որի հմուտ ղեկավարության տակ, բեղուն ու շնորհրդեղյալ գործունեությամբ, Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին ո՛չ միայն գտնվում է իր նոգևոր կոչման ու ծառայության բարձրության վրա, այլ նաև իր արժանի ու պատվո տեղն է գրավում ընդհանուր Բրիտանական եկեղեցիների շարքում, իրև Արևելի ամենահին և ամենաուղղափառ Բրիտանական եկեղեցին:

Այս բոլորից հետո միանգամայն հասկանալի է դառնում այն բարձր և անկաշառ սերն ու հարգանքը, որ վայելում է Վեհափառ Հայրապետը: Ավելի քան վարսուն տարիներ, հոգով ու սրբությամբ ծառայել է նա իր ժողովրդին, նրա արդար դատին, իր Հայրենիքին, իր Սուրբ եկեղեցուն, իր կոչման արժանավայել գիտակցությամբ:

Վեհափառը մեր եկեղեցական նորագույն պատմության այն բացառիկ ու երջանիկ դեմքերից մեկն է, որի կյանքն ու բազմապիսի գործունեությունը սերտորեն կապված է եղել հայ ժողովրդի պատմության վերջին հիսնամյակում տեղի ունեցած հարուստ ու պատմական իրադարձությունների հետ: Ավելի քան երեսուն տարիներ նա իր հզոր, ազատ Սովետական Հայաստանի ֆաղափացին է: Վեհափառը, իր բարձր կոչման ու պարտականության գիտակցությամբ, իր անձը դարձրել է համակ օրհնություն, օծություն, շուրջ ու շնորհ:

Վեհափառի հայրապետական կոնդակները՝ մեր եկեղեցական մատենագրության այդ բանկարժեք մարգարիտները, իրենց Բրիտանական շնչով, հայեցի մտայնությամբ ու հայկական գունագեղությամբ, իրենց բանաստեղծական շնչով, լեզվական բարձր մշակությամբ, ձևի ու բովանդակության հարստությամբ ու կատարելությամբ, նոր էջ են բաց անում մեր նորագույն եկեղեցական մատենագրության մեջ: Յուրափանջյուր տողի և

բառի մեջ վեհափառը դրել է իր մեծ մարդասեր սիրտը, իր հոգու փաղցրությունը, հավատի կրակը, իր մտքի սրտագրավ պարզությունը, և յուրաքանչյուր տողի մեջ իրար են լրացնում հավատի մարդն ու գիտնականը, արվեստագետն ու տեսաբանը:

Դժվար է մեծ Հայրապետի հայրենասիրական ու եկեղեցաշեն գործունեությունը խտացրել այս մի փանի տողերի մեջ: Հատուկ են պետք դրա համար: Մի օր այդ շնորհընկալ աշխատանքը գլուխ կրեովի, և որը կլինի հավիտենական հուշարձանը վեհափառի կյանքին ու գործունեության՝ երախտագետ հայ հավատացյալ ժողովրդի կողմից:

Ամենայն Հայոց Հայրապետության պաշտոնաբերք «Էջմիածին» ամսագիրը, վեհափառի անվանակոչության այս տոնի առիթով, բոլորիկ ակնարկով կանգ է առնում միայն վեհափառի այն բացառիկ արժանիքների առաջ, որով նա դարձել է մեր օրերի Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու լուսատու փարոսը, հավատի ջանք, հայրենասիրության խորհրդանշանը և խաղաղության աննկուն մարտիկը:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՐ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՅԱՅՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԵՐԸ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ.— Դեռ Գ. ի գահակալությունը լուսավորչի Արոտի վրա նոր ու խոստումնալից մի էջ բացեց Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու նորագույն պատմության մեջ: Փաստերը խոսում են այն մասին, որ այսօր և՛ Մայր Հայրենիքում և՛ Սփյուռքում Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին ապրում է մի նոր փառավոր շրջան: Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու հոգևոր-ազգային մշակութային զարթոնքը, իր Հայրապետության առաջին իսկ օրերից, վեհափառի ուշադրության կենտրոնում է եղել: «Ե՛վ վիճակի գտնվել ծածկելու Հայաստանյայց եկեղեցու ասպարեզում եղած բացը,— Հայտարարել է վեհափառը ազգային-եկեղեցական ժողովում արտասանած ճառում,— հայ ժողովրդի հոգևոր-կուլտուրական կարիքներն և նորա կրոնական դաստիարակության գործը բարձր մակարդակի վրա դնել, որն այնքան կարևոր է հայ ժողովրդի հոգևոր զորացման,

կուլտուրական բարձրացման և ազգային խնկնագիտակցության զարգացման համար»: Հարկ էր ոտքի կանգնեցնել Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին, նոր շունչ ու կենդանություն տալ նրան, նոր ու խոստումնալից ուժերով համարել նրա սպասավորությունը և այն դնել իր կոչման ու գիտակցության բարձրության վրա: Անհրաժեշտ էր կարճ ժամանակամիջոցում բուժել եկեղեցու վերքերը, պատրաստել շնորհալի եկեղեցականների մի սերունդ, որը պատվով կատարի իր պարտքը ժողովրդի, Հայրենիքի, եկեղեցու հանդեպ, նախնայաց ոգով և ավանդույթով: Այդ նպատակի համար բացվեց էջմիածնի Հոգևոր Ճեմարանը, որը Երուսաղեմի ժառանգավորաց վարժարանի և Անթիլիասի Դպրեվանի հետ պիտի բավարարեի եկեղեցու հոգևոր կարիքները: Ճեմարանը, իր բացման առաջին իսկ օրից, եղել է վեհափառի սրտի ամենամոտիկ հաստատությունը: Նա ուսանողությանը շրջապատել է հայրական հոգածությամբ և սիրով: Ճեմարանը տվել է իր անդրանիկ հրեճը՝ 12 բարեշնորհ սարկավազներ, որոնցից մի մասը կատարելագործում է իր ուսումը Մոսկվայի աստվածաբանական ճեմարանում, մի խումբն էլ ասպիրանտական աշխատանքները կատարում է Մայր Աթոռում՝ լծված նաև վանական-վարչական աշխատանքների: Այս տարի Ճեմարանն ընդունել է 21 նոր ժառանգավոր:

Վեհափառ Հայրապետը, հայ հավատացյալ ժողովուրդը շատ մեծ հույսեր են կապում Ճեմարանի գոյության և նպատակների հետ, նոր հոգևորականության պատրաստության հետ: Վեհափառը, Ազգր շատ մեծ ակնկալություններ ունեն էջմիածնի Հոգևոր Ճեմարանից. «Ամենայնի, որում շատ տուա, շատ խնդրեսցի ի մամէ»: Այսօր ուրախությամբ պետք է արձանագրել, որ օրըստօրե համալրվում է Ս. էջմիածնի միաբանության քիվը երիտասարդ ու խոստումնալից նոր ուժերով, և ի տես նրանց՝ հոգով խայտում է վեհափառը:

Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԵՐԸ ԵՎ ՍՓՅՈՒՌԸ.— Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը և մեր եկեղեցական քեմերը կազմում են մի անբաժանելի ամբողջություն, մի անբաժանելի միաս-

նություն: Ս. էշմիածնից հետո գտնվող մեր հայրենասեր բեմերը ապրում են և ստեղծագործում Ս. էշմիածնի գաղափարով: Երե կա մի ուժ, որ այսօր էլ, ինչպես և անցյալում, պահում ու պահպանում է մեր տարագիր ժողովրդին, դա Հայրենիքի գաղափարն է, և որի շեշտողն ու պահպանողը հանդիսացել է մեր Ազգային Եկեղեցին: «Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին հայության հոգեկան Հայրենիքն է» պանդխտության մեջ բափառող մեր ժողովրդի համար: Եվ իսկապես, ի՞նչը կարող էր վառ պահել նրանց սրտում հայ մշակույթը, հայրենի սրբությունները, ազգային ոգին, երե ոչ Հայաստանյայց Եկեղեցին:

Ու հայրենասիրությունը մեր հայրապետների, այդ րվում և Դեորգ Զ. Կարողիկոսի նկարագրի ամենաբնորոշ գծերից մեկն է: Հայրենասիրության զգացմունքը լցրել է մեր ժողովրդի պատմությունը: Հայրենասիրությունը կարմիր բելի նման անցնում է Վեհափառ Հայրապետի կյանքի ու գործունեության միջով: «Հայրենի՛ք, ինչ խո՛րը ազդեցություն ունես դու զգայուն սրտի վերա», — գրում է նա: Սփյուռքի հայությունը սերտորեն կապվում է իր Հայրենիքին, իր Եկեղեցուն, Վեհափառի հայրենասիրական ոգով ու շնչով:

Վեհափառի հայրենասիրական կոնդակներով Սփյուռքի հայության խոսում է Հայրենիքի ձայնը, էշմիածնի ձայնը, և որոնց մեջ կա մեր նախնայց և՛ ֆաշությունը, և՛ հայրենասիրությունը: Այդ ձայնը ոգեշնչում, առաջնորդում է բոլորին: Վեհափառը ռսկեղեն կամուրջն է Մայր Հայրենիքի և Սփյուռքի «մերկավ քաժանված» իր հարազատ զավակների միջև: Նրա գահակալության օրերին, ավելի քան երբեք ամրապնդվեց կապը Մայր Աթոռի և նրա եկեղեցական բեմերի, Մայր Հայրենիքի և Սփյուռքի միջև:

ՎԵՀԱՓԱՌԸ ԵՎ ԽԱՂԱՊՈՒԹՅՈՒՆԸ. — Պատահականություն չէ, որ այսօր մեր սիրելի Վեհափառը խաղաղության համար պայքարողների առաջին շարքումն է: Վեհափառի խաղաղասիրությունը բնական ու տրամաբանական հետևանքն է նրա համոզմունքների, հավատի ու հայրենասիրության: Այսօր հայ

ժողովուրդը՝ հերոսական պայքարի միջոցով, իր ձեռքն է վերցրել իր սեփական բախար, իր երկրի ճակատագիրը տնօրինելու իր իրավունքը: Այսօր ավելի քան մի այլ ժամանակ մեր ժողովուրդը կարիքն ունի խաղաղության, որից զուրկ է մնացել հազարամյակներ շարունակ: Խաղաղության շարժումը այսօր ամբողջ աշխարհում վայելում է բոլոր աշխատասեր ու խաղաղասեր ժողովուրդների, այդ րվում և հայ ժողովրդի ջերմ համակրանքը: Դրա ապացույցներից մեկը Կոնստանդնուպոլսի ստորագրումն է հանդիսանում, որը հաղթանակն է ո՛չ միայն հերոսական ու ազատասեր Կոնստանդնուպոլսի, այլ խաղաղության բոլոր ուժերի:

Զինադադարի կնքումը իր հերթին կարող է հանդիսանալ մի հուսալի սկզբնավորություն միջազգային բոլոր բարդ ու անհետաձգելի հարցերի խաղաղ լուծման ճանապարհին: Պետք է վերջ դնել աշխարհում ուժի և ուժեղների ֆաղափականության — «Ով քուրկվեցնի՝ սրով էլ կրնկնի»:

Այսօր ողջ մարդկությունը համոզված է, որ բարի կամքի առկայության և փոխադարձ հասկացողության պայմաններում կարելի է լուծել բոլոր հարցերը և աշխարհում ապահովել բոլորի համար երկարատև ու կայուն խաղաղություն, երբ երկրի վրա կիրադործվի երկնքի արձայությունը, երբ առյուծն ու գառը միասին կնարակեն...:

Բոլոր խաղաղասեր եկեղեցիների և ժողովուրդների հետ, խաղաղություն են հայցում և՛ Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին և՛ հայ ժողովուրդը՝ և՛ իրենց համար և՛ «վասն ամենայն աշխարհի»: Մեր ժողովուրդը, որ անցյալի իր ողջ պատմության մեջ մի օր անգամ խաղաղություն չի ունեցել, համոզված է, որ կարելի է աշխարհում իրականացնել Աստուծո արձայությունը՝ ժողովուրդների խաղաղ գոյակցությունը, հոգևոր համագործակցությունը: Այդ ոգին են ներշնչել Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին ու մեր սիրելի Վեհափառը՝ հայ ժողովրդին:

Բայց խաղաղությունը լոկ աղոթքով ու բարի ցանկություններով չի կարող գալ. «Բոունք յափշտակեսցեն զնա», աշխատանք

է պետք նվաճելու համար խաղաղությունը:

1952 թվականին Վեհափառի առաջարկով կայացավ Սովետական Միության բոլոր Բրիտանական եկեղեցիների և կրոնական այլ համայնքների Մոսկվայի խաղաղության կոնֆերենցիան, որտեղ դատապարտվեց պատերազմը որպես աստվածային օրենքների կոպիտ խախտում, որպես մարդկության ու Աստուծո դեմ կատարված ամենասարսափելի ռեի:

«Կգա ժամանակ,— հայտարարել է Վեհափառը,— երբ պատերազմի միտքն ու ծրագիրը կմեռնեն ու կանեանան և մարդկությունը կազատվի նոցա մղձավանջից ու կհանգրստանա»:

Այսպես է մտածում ողջ մարդկությունը, այդ թվում և հայ ժողովուրդը:

«Էջմիածին» ամսագրի խմբագրությունը քարգմանը հանդիսանալով և՛ Մայր Հայրենիքի և՛ Սփյուռքի հայ հավատացյալ ժողովրդի սրտագին ցանկությունների, նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Կեռոզ Զ. Կաթողիկոսի անվանակոչության տոնի առիթով մաղթում է նրան խաղաղ ու ստեղծագործ տարիների արեջատություն, որպեսզի միշտ պայծառ, միշտ նոր ու հզոր հեշի Վեհափառի խոսքը Ս. Էջմիածնի կամարներից՝ իր սիրեցյալ ժողովրդին:

«ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՐԿՆԱԽՈՐ, ԶԵԿԵՂԵՅԻ ՔՈ ԱՆՇԱՐԺ ՊԱՀԵԱ՝»:

